

Förhandlingssektionen
Charlotta Undén, Tina Eriksson, Carina Rajala

Socialdepartementet
10333 STOCKHOLM

Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn - en ny modell för föräldraförsäkringen (SOU 2017:101) samt förslag enligt bilaga

Sammanfattning

- Ett jämställt uttag av föräldraledigheten är avgörande för ett jämställt arbetsliv.

Den nya modellen – koncentration av föräldrapenninguttag

- SKL tillstyrker förslaget.

Ingen ändring av föräldraledighetslagens möjlighet till ledighet utan föräldrapenning

- SKL tillstyrker förslaget. Dock ser förbundet ett behov att utifrån ett jämställdhetsperspektiv utreda konsekvenserna av möjligheten att vara delledig upp till en fjärdedel utan föräldrapenning.

Borttagande av lägstanivå inom föräldrapenningen

- SKL tillstyrker förslaget.

Ytterligare reservering av antal dagar för respektive vårdnadshavare

- SKL anser att ett jämställt uttag av föräldraledigheten är avgörande för ett jämställt arbetsliv.

Överflyttning av rätten till ersättning i samband med barns födelse/adoption

- SKL tillstyrker förslaget.

Borttagande av snabbhetspremien

- SKL tillstyrker förslaget.

Allmän bakgrund

När det kommer till möjligheter och förutsättningar i arbetslivet vill SKL få bort alla skillnader som beror på kön. Både kvinnor och män ska kunna arbeta heltid. En förutsättning är att man delar lika på föräldraledigheten, vård av barn och på det obetalda hemarbetet.

Kommun- och landstingssektorn utgör ca 25 procent av arbetsmarknaden. Sektorn behöver arbetskraft, det vill säga en större närvaro på arbetsmarknaden. Samtidigt är sektorn kvinnodominerad och ett ojämnt uttag av föräldraledigheten påverkar i hög grad kommuner, landsting och regioner som arbetsgivare. Ett mer jämställt uttag av föräldraförsäkringen skulle innebära att kvinnors resurser och kompetenser i större utsträckning skulle kunna tas tillvara. Dessutom skulle det bidra till att höja kontinuiteten och kvaliteten i verksamheten eftersom behovet av vikarier skulle minska.

För att kvinnor och män ska bli mer jämställda på arbetsmarknaden måste kvinnor få samma förutsättningar vad gäller arbete, både på jobbet och i hemmet. Kvinnor måste kunna arbeta heltid i samma utsträckning som män. Det kräver att män tar ett större ansvar för hem och barn. Kvinnors deltidsarbete ökar efter varje barn. Andelen heltidsarbetande kvinnor i kommunerna respektive landstingen är 56 respektive 57 procent.

Det finns en stark samvariation mellan fördelningen av föräldraledighet och fördelningen av betalt och obetalt arbete. Ju större andel av föräldraledigheten en förälder tar ut, desto större andel av hushålls- och omsorgsarbetet gör hon eller han, samtidigt som dennes förvärvsarbetet minskar. En arbetsfördelning där kvinnan utför majoriteten av det obetalda arbetet har negativ påverkan både för kvinnors hälsa, arbetsmarknadsanknytning samt löne-, karriär- och pensionsutveckling.

Ett jämställt uttag av föräldraledigheten har flera positiva effekter för jämställdheten. Föräldrar som har ett jämställt uttag tenderar att även ha en jämställd fördelning av hushållsarbete och uttag av tillfällig föräldrapenning. Samtidigt minskar gapet i livslön mellan kvinnor och män. Ett jämställt uttag bidrar också till att tillgodose barnens behov av och rätt till båda föräldrarna.

SKL fokuserar i yttrandet på de förslag på förändringar som vi bedömer har direkt påverkan på arbetsgivare inom offentlig sektor.

Den nya modellen – koncentration av föräldrapenninguttag

SKL är positiva till en koncentration av uttag av föräldrapenning. Det kommer att innebära en högre närvaro på arbetsplatserna inom offentlig sektor och underlätta för arbetsgivare att organisera, bemanna och planera verksamheter som i många fall bedrivs dygnet runt.

Ett jämställt uttag av föräldraledighet är en aktuell fråga i dagens samhälle, men det är ännu en bit kvar till en bred beteendeförändring vad gäller ett jämställt uttag av föräldrapenningen. Med ett snitt på 72,1 procent av de uttagna föräldradagarna ligger kvinnorna fortsatt på en betydligt högre nivå än männen.

Offentlig sektor är kvinnodominerad, cirka 80 procent av medarbetarna är kvinnor. Nuvarande föräldraförsäkring ger stor flexibilitet att fördela ledighet och föräldrapenningdagar under en lång period, vilket medför en utmaning för arbetsgivarna inom sektorn att bemanna verksamheten. Utredningens förslag avseende en koncentration av föräldrapenninguttaget kommer med största sannolikhet att innebära ett minskat uttag av längre sammanhängande ledigheter. Det underlättar arbetsgivarnas möjlighet att organisera, bemanna och planera verksamheten.

Förbundet har uppmärksammat att förslaget om en ny modell innebär en minskning av antal ersättningsdagar för barn som kommer till Sverige under sitt andra respektive tredje levnadsår. Det kan innebära att barnens föräldrar i högre omfattning ansöker om försörjningsstöd, vilket skulle kunna medföra ökade kostnader för kommunerna. Därför bör finansieringsprincipen vara tillämplig.

SKL tillstyrker förslag om ny modell för koncentration av uttag av föräldrapenning som det beskrivs i utredningen. SKL vill uppmärksamma utredaren på att formuleringarna kring åldersgränser behöver förtydligas.

Ingen ändring av föräldraledighetslagens regler om möjlighet till ledighet

Liksom utredaren ser SKL att det grundläggande problemet idag är uttaget av föräldraledigheten, inte möjligheten som sådan. Möjligheten för förälder att alltid vara helt ledig fram till dess att barnet är 18 månader går helt i linje med att beakta barnets bästa och att barnet har störst behov av föräldrarna i låg ålder.

SKL tillstyrker förslaget, dock ser förbundet ett behov att utifrån ett jämställdhetsperspektiv utreda konsekvenserna av fortsatt möjlighet att vara delledig upp till en fjärdedel utan föräldrapenning.

Borttagande av lägstanivån inom föräldrapenningen

Det finns idag tre olika nivåer av föräldrapenning. Den lägstanivå på föräldrapenningen som finns idag utgör inte en rimlig nivå för ersättning för förlorad arbetsinkomst. Ett borttagande av lägstanivån innebär även en förenkling av ett komplicerat regelverk.

SKL tillstyrker förslaget.

Ytterligare reservering av antal dagar för respektive vårdnadshavare

SKL arbetar sedan länge strategiskt med jämställdhet i fokus för att ge kvinnor och män likvärdiga möjligheter till karriär och löneutveckling. För att nå målet behöver kommuner och landsting fokusera på två områden, dels delad föräldraledighet, dels ökat heltidsarbete. Dessa två områden är inbördes beroende av varandra. För att fler ska kunna arbeta heltid krävs att kvinnor och män i högre utsträckning delar lika på föräldraledigheten, på dagar med tillfällig föräldrapenning och på det obetalda hemarbetet. Delad föräldraledighet bidrar till att båda föräldrarna i högre utsträckning kan arbeta heltid.

En jämställdhetskartläggning visar att det fortfarande finns tydliga strukturella skillnader mellan kvinnor och män på arbetsmarknaden. För att ge kvinnor och män likvärdiga möjligheter till karriär och löneutveckling behövs ett aktivt och kraftfullt jämställdhetsarbete. SKL tog hösten 2016 fram rapporten Jämställdhet ur arbetsgivarperspektiv och presenterade nyligen, 8 mars 2018, rapporten Halva föräldraledigheten – hela tiden.

Mot bakgrund av sektorns stora rekryteringsbehov och arbete med heltidsfrågan är kvinnors ökande närvaro på arbetet av stor angelägenhet.

SKL anser att ett jämställt uttag av föräldraledigheten är avgörande för ett jämställt arbetsliv.

Förslag om reservering av dagar med föräldrapenning på grundnivå

SKL har uttalat sig om förslaget i tidigare yttrande.

Förslag om förbättrade möjligheter för olika familjekonstellationer att använda föräldrapenningförmåner

SKL har uttalat sig om förslaget i tidigare yttrande.

Överflyttning av rätten till ersättning i samband med barns födelse/adoption

SKL anser att det är positivt att rätten till de tio dagarna med ersättning i samband med barns födelse, eller vid adoption, flyttas från ersättningsslag tillfällig föräldrapenning till föräldrapenning. Förbundet instämmer i att ändamålet med ersättningen innebär att den bör hänföras till föräldrapenningen istället.

Förslaget innebär att ledighet för barnets födelse och adoption kommer att omfattas av regeln om högst antal perioder per år och varselregel om ledighet.

SKL tillstyrker förslaget.

Borttagande av snabbhetspremien

Utifrån dagens ojämlika fördelning av föräldrapenninguttag bedömer SKL att ett borttagande av den nuvarande snabbhetspremien skulle leda till att fler kvinnor i högre utsträckning arbetar heltid mellan graviditeterna.

Snabbhetspremien kan försvåra för arbetsgivare att bemanna och planera verksamheten, eftersom det är svårt att veta hur länge en arbetstagare (kvinna) i barnafödande ålder kommer att vara hemma på grund av föräldraledighet. Dessutom får snabbhetspremien den effekten att kvinnor under en, inte sällan, ~~mycket~~ lång period är frånvarande från arbetet, vilket i sin tur riskerar att medföra att de halkar efter i löne- och karriärutvecklingen och därmed tjänar in mindre till pensionen. Snabbhetspremien har även inneburit att många arbetstagare, företrädesvis kvinnor, har valt att arbeta deltid vilket innebär lägre inkomst och lägre pension. Om fler medarbetare arbetar heltid minskar arbetsgivarens rekryteringsbehov.

SKL tillstyrker förslaget.

Den tillfälliga föräldrapenningen

SKL instämmer i utredarens konstaterande att det finns ett behov av en övergripande översyn av regelverket kring den tillfälliga föräldrapenningen, särskilt utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

Tidpunkt för ikraftträdandet

SKL föreslår att lagändringarna träder ikraft tidigast den 1 juli 2019 för att ge parterna på arbetsmarknaden tid att se över eventuella konsekvenser för gällande kollektivavtalsvillkor.

Sveriges Kommuner och Landsting

Lena Micko
Ordförande